

ÇANAKKALE SAVAŞI'NDA KARA MUHAREBELERİ

Mahir Aydın*

Özet

Birinci Dünya Savaşı, cephe ile cephe gerisi arasında farkın olmadığı sürekli asker sayısını arttırmaya dayalı tüm katılan devletler için yıkıcı bir özellik taşımaktaydı. Dünya sahnesinde tutunmaya çalışan Osmanlı Devleti de bu savaşa İttihat ve Terakki Hükümeti öncülüğünde, Almanya'nın yanında ve desteğiyle 2 Ağustos 1914 tarihinde katıldığını ilân etti. 18 Mart 1915 tarihinde itilaf devletlerinin Çanakkale Boğazı'nı geçmek istemesiyle başlayan Çanakkale Muharebeleri, savaşın sahip olduğu kapsamı ve yıkıcı özelliğini yansıtmaya bakımdan adeta dünya savaşı içerisinde ön plana çıkan bir sahnedir.

9 Ocak 1916 tarihinde son işgal kuvvetinin de çekilmesine kadar Osmanlı Ordusu ile Birleşik İtilaf ordusu arasında geçen muharebeler, çetin bir özelliğe sahip coğrafyada iki tarafın pek çok kayıp vermesine yol açmıştır. Kanlısirt, Arıburnu, Kumkale, Conkbayırı, Anafartalar ve Seddülbahir muharebelerinde iki taraf askerleri birbirlerine, sınırsızlığa, çaresizliğe, toprağa, geceye, korkuya ve dostluğa yaklaşmıştır. Muharebeler sırasında ortaya çıkan Mustafa Kemal faktörü ile adeta Milli Mücadele'nin provası yapılacaktır. Bu makalede Çanakkale Savaşı'nın kara muharebeleri ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: Çanakkale Boğazı, Osmanlı Devleti, İtilaf Devletleri, Mustafa Kemal (Atatürk), Kara Muharebeleri.

1) Genel Çerçeve

Birinci Dünya Savaşı, uygarlık tarihinde görülen en geniş kapsamlı ve en büyük savaştır. Bu savaş ayrıca, İngiltere ile Almanya arasındaki "sömürge yarışı"nın göstergesidir. Bu amaçla Almanya, Osmanlı Devleti'ni iki açıdan kullandı. Birincisi, Uzlaşık Devletlerin sömürgesi olan ülkelerde, Müslüman Ayaklanması'nın çıkması; ikinci de Osmanlı Devleti'nin, İngiliz, Fransız ve Rus askerini üzerine çekmesi planlandı.

Tüm seçeneklerini tüketen ve başka şansı kalmayan İttihat ve Terakki Hükümeti, kendisi ile birlikte Osmanlı Devleti'ni, son kez bir "hayat çirpinişi"na sürükledi. 28 Temmuz 1914'te başlayan savaşa, 2 Ağustos'ta "Alman Yardımı"na güvenerek girdi.

Kısa süre içinde Avrupa'da, "kızılca kıyamet" koptu. 5-12 Eylül 1914 tarihleri arasındaki *Birinci Marne Muharebesi*'nde, üç milyona yakın asker, karşı karşıya geldi. Bir yanda İngiltere-Fransa askeri, öbür yanda Alman askerinin çarpışmasında Fransa, tam bir "ölüm-kalım" korkusu yaşadı.

"Avrupa Bahçesi"nde Almanya, İngiltere ve Fransa karşısındaki yükünü azaltmak için, Osmanlı Devleti'ni savaşa çekmişti. 29 Ekim 1914'de Alman Amiral Souchon komutasındaki Osmanlı Donanması; Rusya'nın Karadeniz'deki Sivastopol ve Odesa şehirlerini bombalayınca, 1 Kasım'da Osmanlı Devleti'nin Kafkas Cephesi açıldı.

Almanya'nın beklentisi doğrultusunda Osmanlı Devleti, 14 Kasım'da "Büyük Cihat" ilan etti. Ancak aynı gün, Sina Yarımadası'nın ortasındaki Kalatün-Nahil, İngilizler tarafından

* Prof. Dr.; İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (mahiraydin2023@gmail.com)

bombalanıyordu. Almanya'nın beklentileri yönünde, Kafkasya'dan sonra Osmanlı Devleti'nin cephe sayısı, kısa sürede üçe yükseldi. 15 Kasım'da Körfez Cephesi ve 13 Ocak 1915'te de Kanal Cephesi açıldı.

Kafkas Cephesi "*dondurucu soğuk*", Kanal Cephesi "*çöl sıcağı*" ve Körfez Cephesi ise, "*seller-sular*" özelliği ile öne çıkar. 18 Mart 1915'te açılan son cephe ise, "*sayısız asker*" özelliği ile Çanakkale olur. Bu konuda ne söylene az, ne yazılsa eksik kalır. Çünkü Çanakkale Cephesi, Dünya Savaşı içindeki "*dünyalar savaşı*" olacaktır.

Dünya Savaşı'nı üç yıl uzatan ve planları alt-üst eden Çanakkale, başlı başına inanılmaz bir olgudur. Aynı Dünya Savaşı'ndaki ters örnek ise, Isonzo Muharebeleri'dir. Slovenya toprağında olan ve bugün Soça adı ile anılan Isonzo'da, Avusturya ile İtalya arasında, 12 kez muharebe yaşanır. İki buçuk yıla yakın, yani 23 Haziran 1915-27 Kasım 1917 arasındaki muharebelerin 11'inde, taraflar birbirine üstünlük sağlayamaz.

Çanakkale Muharebesi, İngiliz ve Fransız savaş gemilerinden oluşan Birleşik Donanma'nın, 18 Mart 1915 tarihinde Çanakkale Boğazı'nı geçme girişimi ile başlar. Aynı gün ve altı saat içinde yaşanan başarısızlık, "*yenilmez armada*" olan İngiliz Donanması için, "*inanılamayacak*" ölçüdedir. Bu zafer, Osmanlı topçusunun tarihe, bir "*görkemli veda*"sı olacaktır.

Bu tarihe kadar Osmanlı Devleti'nin, dört ordusu vardır. 18 Mart'ta "*deniz zaferi*"ni kazanan topçu askeri, merkezi İstanbul olan 1. Ordu'ya bağlıdır. Çanakkale geçilemeyip de bölge önem kazanınca, 24 Mart 1915'te ve Alman General Liman von Sanders'in komutasında, 5. Ordu kurulur. Dünya Savaşı boyunca Osmanlı Devleti'nin ordu sayısı, sürekli artacaktır. Aralık 1915'te 6. Ordu, 1917 yılında ise 7., 8. ve 9. Ordular kurulacaktır. Hatta, Kafkas Orduları veya Yıldırım Ordular gibi birleşik ordular kurulacaksa da, bunlar "*iskelet ordu*" olmaktan öteye gidemeyecektir.

Çanakkale Kara Muharebeleri; savaş durumu olarak sekiz buçuk aylık, yoğun ateş gücü açısından da, dört aylık süreyi kapsar. Birleşik Ordu'nun karaya çıktığı 25 Nisan 1915'te başlar ve çekilmenin tamamlandığı, 9 Ocak 1916'da sona erer. Bu süreçte, iki aşamada üçer çıkarma gerçekleşecektir. Bunların; ilk üçünden biri göstermelik, son üçü de, öncekilerin başarısızlığı yüzünden yapılacaktır:

	Çıkarma	Tarih
1	Kumkale	25 Nisan 1915
2	Seddülbahir	25 Nisan 1915
3	Arıburnu	25 Nisan 1915
4	Seddülbahir	6 Ağustos 1915
5	Arıburun	6 Ağustos 1915
6	Anafartalar	6 Ağustos 1915

2) Muharebeler Sahası

Bu muharebeler; Çanakkale Boğazı'nın iki yakasında gerçekleşse de, asıl ağırlığı Avrupa Yakası yani Gelibolu Yarımadası oluşturur. Çanakkale Boğazı'nın boyu 65 km ve genişliği ise, girişte 7,5 km ve en dar yeri olan Kilitbahir'de 1,25 km'dir. Gelibolu Yarımadası'nın da, uzunluğu 95 km ve genişliği 6-25 km arasındadır.

İlk üç çıkarmadan birinin yapıldığı, Anadolu Yakası'ndaki Kumkale ve Beşike; denizden karaya çıkma kolaylığı sağlarsa da, sonrası önemli zorluklar gösterir. Bu konuda yalnızca, Menderes Çayı ile Kazdağı'nı belirtmek yeterlidir. Bu yüzden Kumkale'ye yapılan çıkarma, göstermelik ve karşı yakadaki çıkarma yerine, buradan yapılacak yardımı engelleme amaçlıdır. Bu yakada muharebelere sahne olan yer adları şöyledir:

1	Akçay İskelesi	11	Karanlık Liman	21	Orhaniye
2	Çıplakköy	12	Kum Burnu	22	Pınarbaşı
3	Dümrek	13	Kumkale	23	Sarıçalı
4	Erenköy	14	Kumkale Köyü	24	Tevfikkiye
5	Eski Kale	15	Kumkale Mezarlığı	25	Truva
6	Geyikli	16	Kumköy	26	Üvecik
7	Halileli	17	Kumluk	27	Yeniköy
8	İntepe	18	Küçük Beşike	28	Yenişehir
9	Kalafat Köprüsü	19	Mecidiye Köyü	29	Yenişehir Değirmenleri
10	Kalvert Çiftliği	20	Menderes Çayı		

Çanakkale'deki muharebelerin, ağırlıklı ve yoğunluklu olarak yaşandığı bölge, Gelibolu'dur. Bu yarımada, volkanik yapısından dolayı, ancak dar ve sarp koridorlar ile çıkışa izin verir. Bu konuda, Anafarta-Arıburnu arası uygun ise de, ardında 305 m yüksekliği ile Kocaçimen Tepe bulunur. Öteki uygun çıkış yeri olan Teke-Ertuğrul-Morto'nun ardında ise, 219 m yüksekliğindeki Alçitepe yer alır. Morto Koyu da, Osmanlı topçusunun kontrolündedir. Gelibolu'daki muharebelere sahne olan yer adları, çok iddialı olmamakla birlikte, şöyledir:

1	Abdal Bayırı	78	Hacı Hüseyin Ağa Çiftliği	155	Küçük Mehmet Bey Tepesi
2	Abdurrahman Bayırı	79	Hacı İlyas Feneri Koyu	156	Küçük Kemikli Burnu
3	Adana Bayırı	80	Hacı Mail Çiftliği	157	Küçük Tepe
4	Ağıl Dere	81	Hain Tepe	158	Kükürtlü Pınar
5	Ahmet Ağa Bayırı	82	Halit Rıza Tepe	159	Lale Baba Tepesi
6	Ahmet Efendi Sırtı	83	Harap Dam	160	Lapseki
7	Akbaş Limanı	84	Harap Kale Tepesi	161	Mahmut Sirt
8	Albayrak Sırtı	85	Harap Kilise	162	Maltepe
9	Alçı Tepe	86	Hatman Çayırıları	163	Matik Deresi
10	Ali Bey Çiftliği	87	Havuzlar Deresi	164	Mehmet Ali Bey Tepesi
11	Altı Şehitler Çeşmesi	88	Hilal Sırtları	165	Menteş Tepe
12	Anafarta Limanı (Suvla Koyu)	89	Hisarlık Burnu	166	Merkez Tepe
13	Anderya Çiftliği	90	İbrikçe	167	Mersin Sırtı
14	Arı Burun İskelesi	91	İkiz Koyu	168	Mestan Tepe (Yılgin Burnu)
15	Aslan Tepe	92	İlyas Baba Burnu	169	Morto Koyu
16	Asmalı Dere	93	İsmailoğlu Tepe	170	Mübarek Dere
17	Ay Tepe	94	Kabak Sırtı	171	Nağra
18	Azmac Dere	95	Kaba Tepe	172	Ocaktaş Tepe
19	Bahriye İşareti Yeri	96	Kadıköy	173	Oğuz Tepe
20	Baka Baba Çeşmesi	97	Kakma Dağı	174	Palamutluk Sırtı
21	Baka Baba Tepesi	98	Kanlı Dere	175	Pınar Tepe
22	Bakırköy	99	Kanlı Köprü Dere	176	Pilav Tepe
23	Bakla Koyu	100	Kanlı Sirt (Tekçam)	177	Projektör Tepe
24	Balıkçı Damları	101	Kanlı Tepe	178	Radavus
25	Behramlı Köyü	102	Kansız Dere	179	Salim Bey Çiftliği
26	Besim Tepe	103	Kapanca	180	Sandıklı Tepe
27	Bigalı	104	Kara Burgaz	181	Sarafım Çiftliği
28	Bolayır	105	Karacaoğlan Tepesi	182	Sarı Tarla
29	Boyun Noktası	106	Kara Çalı	183	Sarı Tepe
30	Büyük Anafarta	107	Kara İnebeyli	184	Sarıyer
31	Büyük Arıburun	108	Karakol Dağı	185	Saros Körfezi
32	Büyük Kemikli Burnu	109	Kara Tepe	186	Sazlı Dere
33	Büyük Masırlık	110	Kara Yürük Deresi	187	Saz Limanı
34	Cesaret Tepe	111	Kargacık	188	Seddülbahir
35	Conk Bayırı (Sarıbayır)	112	Kargılı Dere	189	Semerli Tepe
36	Çakal Dere	113	Kargılı Kısık	190	Serçe Tepe
37	Çam Ağacı Sırtı	114	Kavak Dere	191	Sivli Köyü
38	Çamaltı Burnu	115	Kavak Suyu	192	Sivri Tepe
39	Çamtepe Burnu	116	Kavak Tepe	193	Sofra Tepe
40	Çamçak Pınar	117	Kayacık Ağılı (Bomba Tepe)	194	Soğanlı Dere
41	Çamlı Tekke	118	Kayacık Deresi	195	Sotiri Çiftliği

42	Çamlık Tepe	119	Kayacak Tepe	196	Susak Kuyusu
43	Çatal Tepe	120	Kayal Tepe	197	Su Yatağı
44	Çatlak Dere	121	Kazım Çiftliği	198	Sülecik
45	Çavuş	122	Keçi Deresi	199	Süleyman Reis Deresi
46	Çaylar Deresi	123	Kel Tepe	200	Süngü Bayırı
47	Çeşme Dere	124	Kemal Bey Tepesi	201	Şahin Tepe
48	Çırac Çeşmesi	125	Kemal Yeri	202	Şehitler Tepesi
49	Çırlayık Deresi	126	Kereviz Dere	203	Taşlıklı Burun
50	Çınar Tepe	127	Keskin Tepe	204	Tayfur
51	Çiftlikler	128	Kılıç Bayırı	205	Tekke Burnu
52	Çoban Evi	129	Kırmızı Sirt	206	Tekke Koyu
53	Çukur Çeşme Deresi	130	Kızlar Sirtı	207	Tekke Tepe
54	Dağ Çeşme	131	Kilitbahir Platosu	208	Tel Koyu
55	Damakçılık Bayırı	132	Kilye	209	Tenger Deresi
56	Damlar Sirtı	133	Kireç Tepe	210	Tenger Sirtı
57	Dere Yolu	134	Kiremit Dere	211	Tiryandafıl Çiftliği
58	Despot Limanı	135	Kirte	212	Tomba Bahçe
59	Domuz Dere	136	Kirte Deresi	213	Topçular Sirtı
60	Domuz Pınar Sirtı	137	Koca Çeşme	214	Turgut Çeşmesi
61	Durmuşun Çiftlik Yeri	138	Koca Çimen Tepesi	215	Turşun Köy
62	Düz Tepe	139	Korku Deresi	216	Tuzla Gölü
63	Eceabat (Maydos)	140	Kovan Dere	217	Uzun Hızırlı
64	Ece Limanı	141	Koyun Limanı	218	Yalçı Tepe
65	Edirne Sirtı	142	Kum Deresi	219	Yanık Sirt
66	Eğerli Tepe	143	Kum Tepe	220	Yassı Tepe
67	Eğri Kavak	144	Kurşun Köy	221	Yayla Tepe
68	Eğri Kulak	145	Kurt Geçidi (Kurt Gedığı)	222	Yayvan Tepe
69	Erler Ocağı	146	Kuruca Dere (Koca Dere)	223	Yeniköy
70	Ertuğrul Koyu	147	Kutsi Bey Tepesi	224	Yeşil Tarla
71	Eski Hisarlık Sirtı	148	Kuyular	225	Yeşil Tepe
72	Eskiköy	149	Küçük Anafarta	226	Yıldız
73	Fundalık Sirtı	150	Küçük Anafarta Ovası Azmağı	227	Yusuçuk Tepe (Pala Tepe)
74	Gazi Baba (Gaziler Limanı)	151	Küçük Arıburun	228	Yüksek Sirt
75	Gök Tepe	152	Küçük Kemikli Burnu	229	Zeytinli Bayır
76	Gözcü Baba Tepesi	153	Küçük Kirte	230	Ziğın Dere
77	Gül Tepe	154	Küçük Masırlık		

Yukarıdaki liste, herşeyden önce Gelibolu'nun, çıkarma için uygun olmadığına göstergesidir. Çıkış koridorlarındaki alan darlığı, saldıran asker sayısını kısıtlar. Aynı kısıtlama, savunmadaki asker için de geçerlidir. Çünkü onları, kıyıya kadar sürüp, Gelibolu'dan atmaya izin vermez. Bu yüzden, daha başlangıçta ağır kayıplar yaşanır ve kısa sürede, daha çok bir "siper savaşı"na dönüşür.

3) Osmanlı Ordusu

Çanakkale'de yeni kurulan 5. Ordu içindeki Osmanlı askeri, başlangıçta 3. ve 15. Kolorduların oluşturduğu, iki kolordu ağırlıklıdır. Bu ordunun birlikleri ve bağlı olduğu komutası da şöyledir:

	Birlik	Komuta
1	7. Tümen	3. Kolordu
2	9. Tümen	3. Kolordu
3	3. Tümen	15. Kolordu
4	11. Tümen	15. Kolordu
5	5. Tümen	5. Ordu
6	19. Tümen	5. Ordu
7	1. Bağımsız Süvari Tugayı	5. Ordu
8	64. Piyade Alayı	5. Ordu
9	4 Seyyar Jandarma Taburu	5. Ordu

Ordu komutanı, yukarıda belirttiğimiz gibi Alman General Liman von Sanders Paşa'dır. Onun emrinde de, 3. Kolordu Komutanı Esat Paşa ile 15. Kolordu Komutanı olarak, yine bir Alman General, Weber Paşa vardır. Osmanlı Ordusu'nun savunacağı alan ise; üstte Saros Körfezi kıyısı, altında Biga Yarımadası ve boğazın altında ve Anadolu Yakası'ndaki Kumkale'dir. 5. Ordu Komutanı, birliklerinin savunma alanını şöyle belirler:

	Birlik	Görev Alanı
1	5. ve 7. Tümen	Gelibolu, Bolayır, Kavak
2	9. Tümen	Ağıldere'den Gelibolu Kıyısı
3	19. Tümen	Genel Destek
4	3. ve 11. Tümen	Kumkale-Ezine

Bu savunma planında iki konu öne çıkar:

1) Kıyı Hattı'nı yeterli derecede gözetlemek ve Güvenlik Karakolları ile örtmek;

2) Tümenlerin büyük kısımlarını, Birleşik Donanma'nın atış menzili dışında ve toplu olarak bulundurmamak.

Öteki deyişle; ateş gücü çok üstün donanma ateşinden korunmak, geniş cephe için yeterli olmayan askeri, savunmada serbestçe kullanmaktır. Bu amaçla, düşman önce içerilere çekilecek ve daha sonra yok edilecektir. Ancak söz konusu olan savunma kıyısı, 150 km.lik bir cephe genişliğindedir. Bu cephe; Gelibolu Yarımadası'nın üst sırtı olan Kavaksuyu'ndan başlar ve Anadolu yakasındaki Kumkale'nin aşağısına kadar iner.

Ordu Komutanı'nın bu planına, Osmanlı subayları katılmazlar. Özellikle 3. Kolordu Komutanı Esat Paşa ile 19. Tümen Komutanı Mustafa Kemal, düşmanın

kıyıya çıkmasına, en başında engel olunmasını savunur. Ancak etkili olamazlar. Oysa Mustafa Kemal, Balkan Savaşı'nda Bolayır Kolordusu'nun kurmay başkanlığını yapmıştı ve bölgeyi "avucunun içi" gibi biliyordu. Daha sonra yaşanan gelişmeler, Sanders Paşa'nın görüşünün sakıncalarını, verilen kayıplar ile birlikte ortaya koyacaktır.

4) Birleşik Ordu

Çanakkale'yi denizden geçemeyen Birleşik Ordu, bu kez şansını karadan deneyecekti. Aslında "şans" sözcüğünü biz kullanıyoruz. Çünkü İngilizlere bakılırsa, Çanakkale kesinlikle geçilecekti. Yoksa 18 Mart'a alınlarına sürülen "kara leke"yi, kendi kendilerine bile anlatmak zordu.

Ancak bu kez, "denizden karaya" çıkarma yapılacaktı. Teknik anlamda "amfibik" denilen böyle bir çıkarmada, % 80'lik kayıp bile, başarı sayılırdı. Birleşik Ordu'da, kara askerine General Hamilton ve deniz gücüne de Amiral de Robeck komuta edecekti. Birleşik Ordu'nun toplam savaş gücü de şöyledir:

1	Anzak Kolordusu
2	1. Kraliyet Tümeni
3	29. İngiliz Tümeni
4	1. Fransız Tümeni
5	29. Hint Piyade Tugayı
6	Birleşik Donanma (6 Filo)

Birleşik Ordu, çıkarmada kullanacağı savaş gücünü üç gruba ayırır:

1	Kuzey Çıkarma Grubu	Anzak Kolordusu Avustralya ve Yeni Zelanda Tümeni
2	Güney Çıkarma Grubu	29. İngiliz Tümeni 1. Kraliyet İngiliz Tümeni 1. Fransız Tümeni
3	Başkomutanlık Yedek Grubu	29. Hint Piyade Tugayı

Birleşik Ordu'nun çıkarma planı, biri Seddülbahir ve öteki Arıburnu olmak üzere, iki "köprübaşı" üzerine kuruludur. Seddülbahir en uygun çıkarma bölgesi olup, burada beş ayrı nokta belirlenir. Bunların tümü, Zığındereburnu-Hisarlıkburnu çizgisinin solunda kalır. Kapalı adları S, V, W, X, Y olan bu noktalar, açık adları ile S=Mortokoyu, V=Ertuğrulkoyu, W=Tekekoyu, X=İkizkoyu, Y=Zığındere'dir.

Buradan yapılacak çıkarma ile Seddülbahir'in en yüksek yeri olan, Alçıtepe alınacaktı. Arıburnu Çıkarması ile de Kocaçimentepe alınacaktı. Altı filodan oluşan Birleşik Donanma'nın, bir filosu Boğaz'ı tutacak, beş filo da çıkarmaya yardımcı olacaktı.

Her iki tepe ele geçirildikten sonra, Kilitbahir Platosu'nda birleşilecek ve boğaz geçişini engelleyen Osmanlı Topçusu, arkadan vurulan darbe ile susturulacaktı. Daha sonra Kilitbahir Platosu'ndaki birlikler, Eceabat'ın ilerisindeki Bigalı'da kıyıya inecek ve Birleşik Donanma ile buluşacaktı.

Planlar birçok kez gözden geçirildikten sonra, Birleşik Donanma'nın çıkarma gemileri, 24 Nisan 1915 günü saat 14:00'te, Mondros'taki deniz üssünden hareket etti. 25 Nisan saat 01:30'da, Arıburnu'ndan 9 km batıdaki "*buluşma noktası*"na gelindi. İlk çıkacak asker uyandırılarak, kendilerine sıcak yemek verildi.

İngiliz savaş gemileri Queen, London, Prince of Wells filikalarına yüklenen 1.500 kişilik birinci hücum grubu, kıyıya 4 km yaklaştı. Saat 03:30'da, yan yana ve 12 dizi halinde Kabatepe yönünde ilerledi. Ancak kıyı akıntısı yüzünden kuzeye sürüklendi. Böylece, Kabatepe'nin kuzeyi yerine, Arıburnu'nda kıyıya çıktılar.

Osmanlı tarafında, kıyı gözetlemesi titizlikle yapılıyor ve her gece, çıkarma yapılabileceği öngörülüyordu. Onları ilk karşılayanlar, Küçük ve Büyük Arıburnu'nu gözetleyen, iki manga asker oldu. Osmanlı savunmasını uykuda yakalacağını sanan düşman, umduğunu bulamadı. Aynı saatlerde, Kumkale ve Seddülbahir'e de çıkarma yapılıyordu.

5) Kumkale Muharebesi

(25-27 Nisan 1915)

Kumkale'de, kısa süreli bir gösteriş çıkarması yaşandı. Plan gereği, kıyıları zayıf tutuldu ve asıl birlikler, geride bırakıldı. 25 Nisan 1915 sabahı 1. Fransız Tugayı, 6. Osmanlı Bölüğü'nün sorumluluğundaki kıyıya çıktı. Kumkale kaybedilince Osmanlı askeri, Mezarlık-Orhaniye çizgisine çekildi.

3. Osmanlı Tümeni'nin alanında, yakın muharebeler yaşandı. Fransız Filosu, karaya çıkan askerine denizden ateş desteği de verdi. Kıyıbaşı'nı tutan Fransızlar, daha fazla ilerleyemedi. Fransız Tugayı, asıl görev olan Gelibolu Çıkarması için, 26/27 Nisan gecesi geri alındı. Bu muharebede Osmanlı Ordusu; 1.734 (467 ölü, 763 yaralı, 505 kayıp) ve Fransızlar 786 (176 ölü, 481 yaralı, 129 kayıp) asker kaybetti.

6) Seddülbahir Muharebesi

(25 Nisan-13 Temmuz 1915)

25 Nisan sabahı saat 06:00'da, 29. İngiliz Tümeni ile çıkarma başladı. Ertuğrul Koyu'nda yalnızca, 26. Alay'ın bir bölük ile takviyeli, 3. Taburu vardı. Çıkarma gücünün personel, silah ve cephane üstünlüğüne karşın, sürekli ve isabetli ateş ile karaya çıkan ilk grup eridi.

İkiz Koyu'na çıkan birlikler, 7. Bölük Komutanı'nın, kendi kararı ile başlattığı ateş ile durduruldu. Ancak geriden sürekli olarak destek geldi. İngilizler ilk günde, kıyıda bir köprübaşı tutmak istiyordu. Bu nedenle Karacaoğlan, özellikle de Aytepe ve Gözcübaba'yı ele geçirmeye çalıştılar. Bir yandan inatla Aytepe'ye saldırıırken, bir kol da Ertuğrulkoyu'ndan Gözcübaba'ya ilerlemeye başladı.

Gözcübaba'da kıyıya çıkan İngiliz askeri, beş mangalık Osmanlı askeri ile durduruldu. Ancak Aytepe, önce kuşatıldı ve daha sonra düştü. Zığındere'de bir buçuk taburluk Osmanlı askeri, yaklaşık altı tabur İngiliz askerini durdurdu. Osmanlı askerinin arada giriştiği süngü hücumları yüzünden, çıkan asker kıyı başında tutunamadı ve filikalara dönmek zorunda kaldı.

Seddülbahir Muharebesi, yaklaşık üç ay boyunca, çok çetin süngü hücumları ve karşılıklı saldırılar ile geçti. Bu sürede, üç ayrı yerde, altı muharebe yapıldı. Bunlar; 28 Nisan-6 Haziran arasında, üç kez Kirte'de, 21 Haziran-13 Temmuz arasında iki kez Kerevizdere'de, 28 Haziran-5 Temmuz arasında Zığındere'de gerçekleşti. Bundan sonra Seddülbahir'deki muharebeler, Gelibolu'nun boşaltılmasına değin, siper savaşı olarak sürdü.

Bu süreçte Seddülbahir Cephesi; 2, 5 ve 14. Kolordular olarak, yeniden düzenlendi. Ağır kayıplar veren birlikler, Saros'a gönderilirken, sekiz tümen ile desteklendi. Bunlar; 1, 3, 5, 6, 7, 9, 11, 12 ve 15. Tümenlerdir. Böylece Seddülbahir'de, başlangıçta yapılmayan yapıldı ve güçlü bir savunma oluşturuldu.

25 Nisan'da başlayıp 13 Temmuz'a kadar süren muharebelerde İngilizler, ancak 3-4 kmlik bir arazi elde edebildi. İlk büyük hedefleri olan, Alçıtepe ve Kirte'yi ele geçiremediler. Bu bölgedeki kayıplar için, karşılıklı olarak, 57.000 ölü ve yaralıdan söz edilir.

7) Arıburnu Muharebesi

(25 Nisan-5 Mayıs 1915)

Arıburnu Muharebesi de, 25 Nisan sabahı başladı. Plana göre hedef bölge, Kabatepe-Arıburnu arasındadır. Ancak akıntı yüzünden, biraz kuzeye, Büyük Arıburnu-Küçük Arıburnu arasına çıkıldı. General Birdwood komutasındaki Anzak Kolordusu'na ilk ateşi, bu kıyıları gözetleyen iki mangalık Osmanlı askeri açtı. Donanma ateşi desteğinde hızla çıkan Anzaklar, kıyıdaki zayıf Osmanlı birliklerini attı ve Kanlısirt, Kemalyeri, Düztepe yönünde ilerledi. Böylece Conkbayırı ve Kocaçimentepe'yi tehdide başladı.

Çıkarmayı öğrenen 27. Alay, Kemalyeri-Merkeztepe yönünde karşı saldırıya geçti. Anzaklar; Düztepe, Kılıçbayırı, Merkeztepe, Kırmızısirt, Kanlısirt ve Albayraksırtı çizgisinde, yerleşmeye çalıştı. Çıkarma bilgisi, Genel Destek birliği olan, 19. Tümen komutanına bildirildi. Bunun üzerine 19. Tümen Komutanı, Anzakların Kocaçimentepe tehdidini savuşturmak için, kişisel yetkisini kullandı. Bunun üzerine 57. Alay ile Dağ Bataryası ve Sihhiye Müfrezesi, Kocaçimentepe yönünde ilerledi.

Böylece Arıburnu'na çıkan Anzaklar, 27 ve 57. Alaylar ile kontrol altına alındı. Bir tabur ile desteklenen 57. Alay, boğaz boğaza muharebe sonucunda, akşam üzeri Düztepe'yi ele geçirdi. 27. Alay da, süngü hücumu ile Kanlısirt'i geri aldı.

77. Alay'daki Arap asıllı askerin çözülmesi, önce krize neden oldu, alay dağıldı ve tümen zor durumda kaldı. Sabaha karşı 19. Tümen Komutanı, 72. Alayı bölgeye göndererek, bu çözülmenin önüne geçti ve askerin, Anzaklar karşısındaki direnişini sağladı.

Bir başka deyişle savaşın kaderi, daha ilk günde Osmanlı askerinin lehine döndü. 19. Tümen, sınırlı sayıda asker ile yaptığı saldırılar ile tam bir başarı elde edemedi. Bununla birlikte Anzakları, kıyıda, dar bir alana sıkıştırdı. Bu durumda Anzak Kolordusu'na destek gerekiyordu. Ancak, Seddülbahir daha önemli olduğu için, gereken destek verilemedi.

Bundan sonra Arıburnu'nda, baskın ve siper savaşları yaşandı. 1-2 Mayıs gecesi baskını ile 7-8 Mayıs gecesi yapılan siper savaşı, bu türdendir. Bunları; Osmanlı birliklerince yapılan Şehitlertepesi baskını ile Anzakların 9 ve 13 Mayıs gecelerindeki, Bombasirt baskınları izledi.

Bu cephenin önemi daha da artınca, 5 Mayıs'ta Gelibolu'daki Osmanlı birlikleri, dört grupta yeniden yapılandı:

	Birlik	Görev Alanı
1	Kuzey Grubu	Arıburnun * Anafartalar
2	Güney Grubu	Alçıtepe Güneyi
3	Saros Grubu	Anafartalar Kuzeyi
4	Anadolu Grubu	Kumkale-Ezine

Başkumandan Vekili yani "*padişah vekili*" ve Harbiye Nazırı Enver Paşa, 11 Mayıs 1915'te Gelibolu'ya gelir. Kendisi, Kafkas Cephesi'ndeki Sarıkamış'ta yaşanan felaketten sorumludur. Eksi 26 derece ve iki metrelik kar ortamında, 40 bin askerden 37 binin donarak ölmesi, elbet onu da çok üzmüş olmalıdır.

Çanakkale'de; önce 18 Mart ve ardından 25 Nisan'daki başarılar, onu umutlandırır. Öldürücü bir darbe ile Çanakkale Cephesi'nde, son noktayı koymak ister. İngilizlerin denize dökülmesi için, 5. Ordu Komutanı ile birlikte, genel bir saldırıya karar verilir. Bu amaçla 18 Mayıs gecesi, 3,5 km.lik dar cepheye, dört tümen, yaklaşık 40 bin asker sürülür. Topçu desteği olmadığı için, 24 saat süren ve çok kanlı geçen bu çarpışmada; 2, 5, 16 ve 19. Tümenler, ağır kayıplar verir. Sonuçta Enver Paşa; "*İkinci Sarıkamış Felaketi*"ni, 19 Mayıs 1915'te Çanakkale Cephesi'nde yaşar.

Bundan sonra Arıburnu'ndaki asker; siper kazar, lağım açar, bağlantı yolları yapar, ön siperlerde karşılıklı saldırılara girişir. Arada bir ve kısa süreli ateşkes ile dostluklar bile kurulur. Ancak, 27 Nisan'da belirlenen; Cesarettepe doğusu, Bombasirt, Kırmızısirt ve Kanlısirt savunma çizgisi, hiç değişmez.

8) Kanlısirt ve Conkbayırı Muharebeleri

(6-10 Ağustos 1915)

Dört ay boyunca Birleşik Ordu; Seddülbahir ve Arıburnu bölgelerinde, iste-diği başarıyı elde edemedi. Bunun üzerine, Osmanlı askerinin gerisine sarkmak ve onu çember içine almak için, 6 Ağustos'ta iki çıkarma birden başlattı. Bunların biri Anafarta Limanı, öbürü Arıburnu-Kabatepeburnu arasındaki kıyıya yapıldı. Bu bölgede iki muharebe yaşanacaktır: Kanlısirt ve Conkbayırı.

Kuzey Harekatı denilen bu çıkarmanın amacı; liman gerisindeki sırtları ele geçirmek, karaya çıkan kuvvetleri birleştirmek ve sonuca ulaşmaktı. Bu bölge, karargahı Kemalî olan, Kuzey Grubu'nun denetimindeydi. Savunma çizgisinde 16. ve 19. Osmanlı Tümenleri ile Genel Destek olarak da, Kocadere'de 5. Tümen bulunuyordu.

Kuzey Harekatı, 6 Ağustos gecesi 9. İngiliz Kolordusu'nun, Anafarta kıyılarına çıkışı ile başladı. Aynı günün sabahında da, Hint Tugayı kıyıya çıkarıldı ve birlikler, Kanlısirt yönünde ilerlediler.

Kanlısirt Muharebesi'nin ilk gününde İngilizler, geniş bir kuşatma saldırısına girişti. Öncelikli olarak, Conkbayırı-Kocaçimen bölgesi seçildi. Burada dört gün boyunca; çok çetin çarpışmalar yaşandı, siperler el değiştirdi ve Osmanlı askeri, önemli kayıplar verdi. Bu kayıpların başat faktörü, İngilizlerin ağır obüsler ve çok sayıda el bombası kullanması oldu.

Conkbayırı bölgesini, 4, 8, 9 ve 19. Tümenleri savundu. Burada da, Kanlısirt'ta olduğu gibi, göğüs göğüse çarpışmalar yaşandı. Yine de İngilizler, amacına ulaşamadı.

Beş gün süren bu çarpışmalar boyunca, iki taraf da önemli kayıplar verdi. Osmanlı Ordusu, beş alay komutanı ile birlikte, 9.200 askerini kaybetti. Buna karşın, İngilizleri bölgeden uzaklaştı ve kıyıya sürüldü. Buradaki çarpışmalar henüz bitmeden, 8 Ağustos 1915'te tüm kuvvetler, Mustafa Kemal'in emrinde ve Anafartalar Grubu Komutanlığı altında birleştirildi.

9) Anafartalar Muharebeleri

(6-27 Ağustos 1915)

Anafartalar Limanı'na yapılan çıkarmayı, 9. İngiliz Kolordusu gerçekleştirdi. 10 ve 11. Tümenlerden oluşan bu kolorduda, 27.000 asker vardı. Bu cepheden sorumlu dört Osmanlı taburunda ise, 3.000 asker bulunuyordu. 6 Ağustos gecesi kıyıya çıkan İngilizler, önce Lalebaba'yı ele geçirdi ve Softatepe yönünde ilerledi. İlk ateşi, Osmanlı kıyı koruması açtı. İlerleyen birlikler; Mestantepe ile kuzeyde Karakol Dağı'nın bir kısmını ele geçirdi ve kıyıdan içeriye 800 m girebildi.

Anafartalar Grup Komutanı'nın acil yardım isteği üzerine, 7 ve 12. Tümenler 8 Ağustos'ta bölgeye gönderildi. 12. Tümen Mestantepe'de, 7. Tümen Damakçılık-bayırı yönünde, karşı saldırıya geçti. Böylece 9-15 Ağustos arasında yaşanacak, Birinci Anafartalar Muharebesi başladı. Osmanlı askeri, içeri doğru ilerleyen İngiliz askerinin ilerleyişini durdurdu ve kıyıya sürdü. İki gün boyunca süren çetin çarpışmalarda, Osmanlı 3.000 ve İngilizler 18.000 kayıp verdi.

Bu muharebede İngilizler; 9. Kolordu'dan başka, 53 ve 54. Tümenleri de, destek güç olarak karaya çıkardı. Bunlar; Anafarta Ovası'nda ilerleyerek, Osmanlı askerini tehdit altına aldı. Kireçtepe, 5. Osmanlı Tümeni ve Gelibolu Jandarma Taburu ile korunuyordu. 15 Ağustos'ta 10. İngiliz Tümeni'nin Kireçtepe'ye saldırısı da, başarılı olamadı.

Son olarak İngilizler, 21 Ağustos'ta yeniden saldırıya geçti. Bu saldırı, 27 Ağustos'a değin sürecek olan, İkinci Anafartalar Muharebesi'dir. Yine üstünlük sağlayamadılar. En son, 27 Ağustos'ta gerçekleşen Kayacıkağılı, yani Bombatepe Muharebesi de durumu değiştiremedi.

İkinci Anafartalar Muharebesi'nin ardından, küçük çaplı hareketler dışında, iki taraf da siperlere yerleşti ve ateş gücünü artırmaya çalıştı. Böylece Çanak-kale'de, siper çatışmaları dışında, önemli bir muharebe yaşanmadı.

10) Mustafa Kemal Paşa Faktörü

Mustafa Kemal'in Dünya Savaşı'ndaki ilk görevi, 19. Tümen Komutanlığı'dır. İlk kez yapılan bu tümen, 1. Ordu'nun 3. Kolordu'suna bağlıdır. Kendisi 2 Şubat 1915'te, tümen karargahı olan Tekirdağ'a gelir ve eldeki tek birliği olan 57. Alayı, 25 Şubat'ta Eceabat'a taşır. Burada kendisine, 72. ve 77. Alaylar da katılır.

25 Mart'ta Çanakkale Cephesi için oluşturulan 5. Ordu'da, 19. Tümen'e "des-tek" görevi verilir. Mustafa Kemal de birliğini, Arıburun gerisinde konuşlandırır. Hatta 18 Nisan'da, birliğine tatbikat yaptırır. Daha sonra karargahını, çıkarma bölgesinin karşısında ve Conkbayırı gerisindeki, Bigalı'ya taşır.

25 Nisan 1915 sabahı İngiliz askeri, Arıburun bölgesindeki "gözetleme taburu"nu püskürterek, Kemalyeri'ne kadar ilerler. Onları önce, 9. Tümen'e bağlı 27. Alay karşılar. Çıkarmayı haber alan Mustafa Kemal, bilgi paylaşımında bulunduktan sonra, birliğini Kocaçimentepe'ye ulaştırır. Daha ileride, Conkbayırı güneyindeki 261 rakımlı tepede, cephanesi bittiği için çekilen askere rastlar. Önce onları ünlü "cephaneniz yoksa, süngünüz var" komutu ile savunma konumuna geçirir.

Bundan sonra, kendi komutasındaki 57. Alayı, düşman üzerine yönlendirir. Burada söylediği "Ben sizlere ölmeyi emrediyorum!" komutu, "savaş tarihinin en büyük sözü" olmalıdır. Ardından yine kendi komutasındaki, 72. ve 77 Alayların desteği ile Kocaçimentepe'nin düşmesini engeller. Buradaki ani karar ve etkili uygulamalar, çıkarma hareketinin Arıburun bölgesinde başarıya da, Çanakkale Cephesi'ne de temel oluşturur.

28 Nisan'da Mustafa Kemal, Arıburun'da savunmaya geçer. Çünkü kıyıya inen yamaçlar, birleşik donanmanın ağır top ateşi altındadır. Bu sırada 3. Kolor-du'dan yardım isteği, bir kez daha karşılık görmez. Ancak işgalcilerin çıkarma hareketi başarısız olmuştur. Kendisi 1 Haziran'da, albaylığa yükseltilir.

İşgalcilerin, ikinci kez çıkarma yapacağını bilen Osmanlı Ordusu, 2 Haziran'da 19. Tümen'in cephesini genişletir. Ancak asker sayısı, genişletilen cepheye oranla azalınca, Mustafa Kemal bu konudaki kaygısını dile getirir. Daha sonra, 3. Kolordu Komutanı ile birlikte, ikinci kez çıkarma için öngörülen araziye inceler. Esat Paşa'nın sorusu üzerine, "çıkarma bölgesi" olarak, Arıburun-Anafartalar arasındaki geniş kıyıyı gösterir. Ancak bu kez de inandırıcı olamaz. O kendi önlemini alır ve karargahını, çıkarma bölgesini yukarıdan gören, Düztepe'ye taşır.

6 Ağustos'ta başlayan ikinci çıkarma, Mustafa Kemal'in öngördüğü yerden yapılır. Gerekli önlemler alınmadığı için, Anafartalar bölgesi zor durumda kalır.

Ordu Komutanı 16. Kolordu'dan bölgeye destek vermesini istese de; 7. ve 12. Tümenler saldırıya geçemez ve cephe, çökmenin eşiğine gelir. Bu durumda Ordu Komutanı, Mustafa Kemal'den görüş ister. O da, "*Tüm birliklerin, çok kısa süre içinde, kendi komutasına verilmesini*" önerir. Bu iddia karşısında Ordu Komutanı "*Çok gelmez mi?*" diye sorar, Mustafa Kemal "*Az gelir*" karşılığını verir.

8/9 Ağustos gecesi Mustafa Kemal, Anafartalar Grubu Komutanlığı'nı üstlenir. Aslında, böylesine kritik bir ortamda ölüm-kalım sorumluluğunu üstlenmek, sıradan bir cesaret değildir. Ancak o, "*büyük bir övünçle kabul ettim*" der ki, bunu diyebilmek için bile, yetenek açısından "*büyük komutan*" olmak gerekir.

Çünkü cephede yaşanan en büyük sorun, asker sayısında değil, yanlış komutadan kaynaklanır. Bunu daha sonra Mustafa Kemal, "*Bence yapılacak iş gayet basit idi, şöyle ki...*" diyerek, farkını ortaya koyar.

Emrindeki kuvvetleri düzenleyen Mustafa Kemal, 10 Ağustos'ta saldırıya geçer. Bunun adı, Birinci Anafartalar Muharebesi'dir. Conkbayırı'ndaki kuşatmayı, askerine süngü saldırısına sokarak yarar. Önce işgal askeri durdurulur, sonra çarpışma bölgesi ele geçirilir. Ardından da, karşı saldırıya geçilir.

Osmanlı askerinin süngü saldırısı karşısında, işgal kuvvetleri tutunamayarak, kıyıya dek çekilir. Ancak daha ileri gitmeye, Birleşik Donanma'nın denizden verdiği şiddetli top ateşi engel olur. Mustafa Kemal de, askerini bu ateşten korunmak için, Conkbayırı ve Şahintepe'de konuşlandırır. Artık Çanakkale'nin geçilemezliği kanıtlanmış ve Mustafa Kemal de, Osmanlı askerinin doğru komuta ile neler başarabileceğini ortaya koymuştur. Bundan sonrası işgalciler için, çekilmek ya da beklemek arasında, yalnızca "*gurur sorunu*" söz konusudur.

Mustafa Kemal Arıburun ve Anafartalar'da, 11 tümen ve 1 süvari tugayından oluşan, yaklaşık 110 bin askere, başarı ile komuta eder. Bu başarı Çanakkale'yi, 18 Mart Deniz Zaferi'nden sonra, ikinci kez "*Geçilmez*" yapar. Sonrasında, Çanakkale'de yapabileceği bir şey kalmadığı için, 10 Aralık 1915'te İstanbul'a döner.

Anafartalar Muharebeleri, Çanakkale Cephesi'nin kaderini belirledi. Bu muharebelerin başlangıcında, dağınık durumda olan Osmanlı kuvvetleri, Mustafa Kemal tarafından akılcı biçimde komuta edildi. Buna göre; güçler birleştirildi, kesin sonuca yönelindi, hızlı hareket edildi, komutanlar arasında işbirliği sağlandı ve Mehmetçik doğru komuta edildi.

11) Gelibolu'dan Çekiliş

Çanakkale Kara Muharebeleri; cephe, arazi, asker, silah ve siper faktörlerinin çeşitlilik ve değişkenliği yüzünden, tek bir plan üzerinde ve bir hamlede sonuçlanabilecek bir savaş değildir. Kısaca, başta belirttiğimiz gibi, dünya savaşları içinde "*dünyalar savaşı*"dır. Onun bu çeşitliliği, muharebe sayısının çokluğundan da anlaşılır. Genel çerçevede yukarıda belirttiğimiz muharebelerin ayrıntı listesini, şöyle sunabiliriz:

	Muharebe	Tarih
1	Kumkale	25 Nisan
2	Birinci Kirte	28 Nisan
3	İkinci Kirte	6 Mayıs
4	Arıburun	19 Mayıs
5	Üçüncü Kirte	4 Haziran
6	Birinci Kerevizdere	21 Haziran
7	Zığındere	28 Haziran
8	İkinci Kerevizdere	12 Temmuz
9	Kanlısirt	6 Ağustos
10	Conkbayırı	7 Ağustos
11	Kılıçbayırı	7 Ağustos
12	Birinci Anafartalar	9 Ağustos
13	Tekketepe	12 Ağustos
14	İkinci Anafartalar	21 Ağustos

İkinci Anafartalar Muharebesi'nden sonra, Birleşik Ordu'nun Çanakkale'yi boşaltması gündeme gelir. Hatta İngiliz Savaş Bakanı Lord Kitchener, Çanakkale'ye gelerek durumu yerinde görür. Gözlemleri sonucunda; Osmanlı savunmasını aşmanın, Boğaz Harekatı'nı sonuçlandırmanın ve İstanbul'u ele geçirmenin, imkansız olduğunu anlar.

Gelibolu'dan çekilmek, İngiltere için ağır yenilgi demektir. Bu yüzden son kararı vermek, kolay olmayacaktır. Ekim-Kasım aylarındaki değerlendirmeler süreci, kesin kararı belirler. Buna göre; 8-20 Aralık arasında Anafarta ve Arıburnu, 28 Aralık-9 Ocak'ta da Seddülbahir boşaltılır.

Bu konuda "*utanan*" İngiliz kaynaklarının; gizlilik içinde yapıldı, iyi planlandı, Osmanlı askerine sezdirilmedi gibi söylemler, çizilen karizmaya "*güzellemeler*" olmaktan öteye gitmez. Eğer bunların bir değeri olsaydı, Mustafa Kemal 10 Aralık 1915'te, cepheden ayrılıp İstanbul'a gitmezdi. Çünkü bundan sonraki belirleyici, "*kış mevsimi*" olacaktır. Örneğin; askerin uyumak için üstünü örttüğü battaniyenin, önce nemden dolayı ıslanması ve ardından soğuk yüzünden "*kaskatı kesilmesi*", göz ardı edilecek bir durum değildir.

12) Çanakkale Muharebeleri'ndeki Yakınlıklar

Bu çalışmayı, "*Uzak Diyarların Yakın Savaşı*" konulu uluslararası sempozyum nedeniyle kaleme aldık. Binlerce kilometre uzaktan gelen ve sekiz buçuk ay boyunca birbirine, "*metreler hesabı*" yakın olan askerin, türlü yakınlıkları söz konusu olur. Bu yakınlıkları, Çanakkale Kara Muharebeleri'ne bir ayrıntı ve bu yazının da "*sonuç*" kısmı olarak belirtiyoruz.

Birleşik Donanma Topları Kıyıya Yakın:

Anafarta'da karaya çıkan asker üzerine, 27 Nisan 1915 sabahı taarruza geçildi. Denize açık yamaçlara ulaşıldığında, Birleşik Donanma'nın yoğun topçu ateşi yüzünden, durmak zorunda kalındı.

Ordu Tamimi: *"Donanma ateşinden kurtulmak için, düşman ile birlikte mevzie girilmelidir. Düşman ileri mevziini ele geçirmek, bunun dışındadır."*

Osmanlı Askeri Sınırsızlığa Yakın:

Mustafa Kemal: *"Size ben, taarruzu emretmiyorum; ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçen zaman içinde yerimize, başka kuvvetler ve başka komutanlar gelebilir."*

Gece Baskını. Osmanlı askeri; ne kadar sessiz ve sürünerek yanaşmış olsa da, düşman gözcüleri tarafından seçildi ve uygun mesafeye gelinceye kadar beklendi. Sonunda düşman siperlerinden, el bombaları ile birlikte güçlü bir yayılım ateşi açıldı. Yaralanan Osmanlı askerinin sesi, hedefi belirginleştirdi. Tüm düşman siperlerden güçlü bir ateş açılarak, fedai müfrezesi bastırıldı. Tam bir ateş barajına düşüldü. Çok kayıp verildi. Ancak bir adım ileri gidilemedi. Hareket, baskın özelliğini ve başarı şansını yitirdi. Buna karşın, asker geri dönmek istemedi. Baskın üst üste zorlandı. Düşman siperlerine atlamak isteyen askerin, hepsi şehit edildi.

Asker Toprağa Yakın:

Güneş batmıştı. Seddülbahir çevresindeki kan ve ateş deryasında sürdürülen muharebeler yavaşladı ve herkes, toprakta kendine siper kazarak, bulunduğu yerde yuvalandı.

Açık arazide taarruza kalkan İngiliz askeri, Osmanlı topçusunun ateşi altında, ağır kayıplar vererek erimeye başladı.

Toprak altında oluşturulan: İngiliz Tünel Bölüğü.

Asker Birbirine Yakın:

1 Mayıs 1915, karşılıklı siperler arasındaki yakınlık, 8-10 metreye kadar iniyordu.

Alçitepe'yi ele geçirmek için 5 tümen 1 tugay asker, tepenin aşağısında bir insan seli oluşturuyordu.

19 Mayıs 1915, Çanakkale'de yaşanan en kanlı gündür. 6,5 saatte, % 30 kayıp verildi. 35 bin Osmanlı askeri, 3,5 km.lik dar bir şeritte, ateşe sürüldü ve birbiri üstüne düşerek şehit oldu.

İngiliz savaş muhabiri Ashmead Barlette: *"Kayıplarımızın çoğu, aldığımız siperleri elde tutmak sırasında oluyordu. Arazi yapısını ve kendi siperlerinin durumunu, bizimkilerden daha iyi bilen Osmanlı askeri; dehlizlerden ve arazi kovuklarından bombalarla askerimize hücum ediyor, boğaz boğaza, pek korkunç bir biçimde savaşıyorlardı."*

Osmanlı Askeri Geceye Yakın:

27. Alay iki gündür uykusuzdu. Hava kararıyordu. Gece Osmanlı askeriniydi. Yalnız 30 Nisan-4 Mayıs arasında, üç gece hücumu yapıldı ve bu hücumlar, birçok kez yineleni.

Saat 22:00. Alçitepe'nin ilerisi, bir cehenneme benzemişti. Sayısız ışıldaklar, aydınlatma fişekleri ve mermi patlamaları, manzarayı yer yer parlatmaktaydı. Ancak doğaldır ki, bu ışıklar arasında, arazinin belirsiz silüetinden başka, hiçbir şey görülmemekteydi.

Birleşik Ordu Nöbetçisi Korkuya Yakın:

Osmanlı askerinin gece baskını yüzünden nöbetçiler, uçuşan yaprak ve ses çıkaran her şeyden ürkmektedir. 29. İngiliz Tümeni gündüz askerine; ağaç, çalı ve kabarık taşları saydırarak, gece bunlara göre nöbet tutturması ve onlardan korkmamayı öğretmesi, bir öykü gibi anlatılır.

Asker Çaresizliğe Yakın:

Üçüncü Kirte Muharebesi: Üç gün durmaksızın savaşıldı ve çok kan döküldü. Her iki taraf, birbiri üzerine yürüyerek Alçitepe'nin ve belki bütün Çanakkale Cephesi'nin geleceğini belirlemek istedi. Ancak, değişen bir şey olmadı.

Ian Hamilton: "*Siperlerde hareketsiz beklemekten dolayı, soğukkanlılığımı kaybetmemek konusunda, zorlanıyorum.*"

Düşmanlık Dostluğa Yakın:

Mustafa Kemal: "*Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada dost bir vatanın toprağında-sınız. Huzur ve sükûn içinde uyuyunuz. Sizler mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız.*"

"*Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız bizim bağrımızdadır, huzur içindedirler ve huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar bu toprakta canlarını verdikten sonra, artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.*"

Osmanlılık Türklüğe Yakın:

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin dört cephesinde, -beşinci cephe Galiçya "*vatan cephesi*" değildir- görev alan askerin çoğu, Türklerden oluşuyordu. Onların tümü, Osmanlı Devleti'nin yaşaması için, canını ortaya koydu, can verdi, ancak yeterli olamadı.

Çanakkale Cephesi, öteki cephelerden farklı olarak "*duygusal*" değil "*akılcı savunma*" özelliği ile öne çıkar. Bu cephe, Türk askerinin doğru komutan ve doğru amaç ile neler başarabileceğini kanıtlar.

Bu bedeli çok büyük tecrübe; Mustafa Kemal Paşa ve Mehmetçik için İstiklal Savaşı'nın provası olur ve Osmanlı Devleti'nden, çok değil bir yıl sonra, Türkiye Cumhuriyet Devleti kurulur.

Land Battles In The Gallipoli Wars

Abstract

First World War resting upon constantly increasing the number of soldiers had a destructive nature for all the participating countries in which there was no difference between the front lines and behind the front lines. Ottoman Empire ruled by Union and Progress cabinet also declared to its participation into the war on 2 August 1914 allied with and supported by Germany. The Battle of Gallipoli started on 18 March 1915 by the Entente which aimed to go past the Dardanelles Strates was a scene surfaced in the World War One as illustrating the extent and destructive character of the war itself. Wars fought between the Ottoman Army and united army of Entente powers lasted until 9 January 1916 when the last occupying troops withdrew caused serious casualties to the both sides on a harsh geography.

The troops from the the opposing sides got closer to each others, to boundlessness, to the desperation, to the earth, to the night, to the fear, and to the friendship in the Battles of Lone Pine (Kanlı Sirt), Anzac Cove (Arburnu), Kumkale, Chunuk Bair (Conkbayırı), Anafartalar and Seddulbahir. It was in fact a rehearsal for the Turkish War of Independence with the factor of Mustafa Kemal appeared during the battles. This articles deals with the land battles in the Gallipoli War.

Keywords: Gallipoli Straits, Ottoman Empire, Entente Powers, Mustafa Kemal (Atatürk), Land Battles.

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

- Arı, Kemal; *Birinci Dünya Savaşı Kronolojisi*, Ankara 1997 (Genelkurmay Başkanlığı Yayınları)
- Atatürk, Mustafa Kemal; *Arıburnu Muharebeleri Raporu* (yayınlayan Uluğ İğdemir) Ankara 1990
- Aydın, Mahir; "Birinci Dünya Savaşı'nda Mustafa Kemal Atatürk'ün Askeri Liderliği", *Atatürk'ün Askeri Liderliği*, Ankara 2016, s. 15-25
- Belen, Fahri; *Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi*, Ankara 1964, II. cilt (Kara Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları)
- Osmanlı Belgelerinde Çanakkale*, Ankara 2005, I-II (Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın Nu: 73)
- Türkmen, Zekeriya; *Çanakkale 1915*, Ankara 2007